

Maksuluokkamallin ikäsyrjintää aiheuttavan vaikutuksen pienentäminen

Nykytila työkyvyttömyyseläkkeiden omavastuussa

- ”omavastuun” perusidea
  - entisten ja nykyisten työntekijöiden saamat työkyvyttömyyseläkkeet vaikuttavat työnantajan maksamaan TyEL-maksun työkyvyttömyyseläkeosaan (oikeasti tariffimalli)
  - tarkoituksena kannustaa työkyvyn ylläpitoon ja kohdentaa työkyvyttömyyden kustannukset aiheuttamisperiaatteen mukaisesti
- omavastuuseen vaikuttaa
  - työnantajan koko
    - palkkasumma alle ≈2 m€/v => ei omavastuuta => vakiomaksu
    - palkkasumma ≈2 - ≈30 m€/v => asteittain nouseva omavastuu
    - palkkasumma vähintään ≈30 m€ => täysi omavastuu
  - maksuluokka, joka määräytyy vertaamalla työnantajan työntekijöistä aiheutuvaa laskennallista työkyvyttömyyseläkemenoa saman kokoisten ja saman ikärakanteen omaavien työnantajien keskimääräiseen työkyvyttömyyseläkemenoon

Työkyvyttömyyseläkemaksun määrä erikokoisissa yrityksissä maksuluokan mukaan vuonna 2015.

Maksuluokka	Yrityksen palkkasumma (suluissa maksuluokkamaksun osuus)			
	1 milj. € (0 %)	10 milj. € (27 %)	20 milj. € (60 %)	40 milj. € (100 %)
11	8 000	177 200	592 000	1 760 000
10	8 000	155 600	496 000	1 440 000
9	8 000	134 000	400 000	1 120 000
8	8 000	117 800	328 000	880 000
7	8 000	107 000	280 000	720 000
6	8 000	96 200	232 000	560 000
5	8 000	87 560	193 600	432 000
4	8 000	80 000	160 000	320 000
3	8 000	72 440	126 400	208 000
2	8 000	65 960	97 600	112 000
1	8 000	60 560	73 600	32 000

ETK:n tutkimuksia 3/2017 (Työkyvyttömyyseläkkeiden maksuluokkamallin toimivuus ja kannustinvaikutukset; Kyselytutkimus työnantajien näkemyksistä)

” Maksuluokkamallilla on myös jonkin verran ei-toivottuja työllisyysvaikutuksia Etenkin suuremmissa yrityksissä maksuluokkamallilla näyttäisi olevan ainakin jonkin verran yhteiskunnan ja työnhakijoiden kannalta ei-toivottuja työllisyysvaikutuksia, erityisesti tiettyjen riskiryhmien rekrytointeihin. Rekrytointivaikutukset nähtiin sitä suuremmiksi, mitä isommasta työnantajasta oli kyse. Esimerkiksi suurimmista työnantajista 30 prosenttia oli sitä mieltä, että ***maksuluokkamallilla on ollut vaikutusta yrityksen rekrytointeihin paljon tai melko paljon.*** Lisäksi suuremmista työnantajista vain viidennes vastasi, että rekrytointivaikutuksia ei ole ollut lainkaan. Vapaamuotoisissa avovastauksissa viitattiin myös jonkin verran siihen, että maksuluokkamallilla voi olla ***kielteisiä vaikutuksia muun muassa ikääntyneiden rekrytointeihin.*** Mallilla nähtiin olevan myös ***jonkinlaisia vaikutuksia irtisanomisiin***, mutta tämän kyselyn perusteella tästä aiheesta ei saada yksiselitteistä kuvaa.”

Vaikutus rekrytointeihin ETK:n tutkimuksen mukaan

Kuvio 6.6.

Työnantajien näkemykset väitteestä "Yritykset eivät rekrytoi henkilöitä, joilla on kohonnut työkyvyttömyysriski, koska he pelkäävät työkyvyttömyyseläkkeistä aiheutuvia kustannuksia" (vastanneita 747).

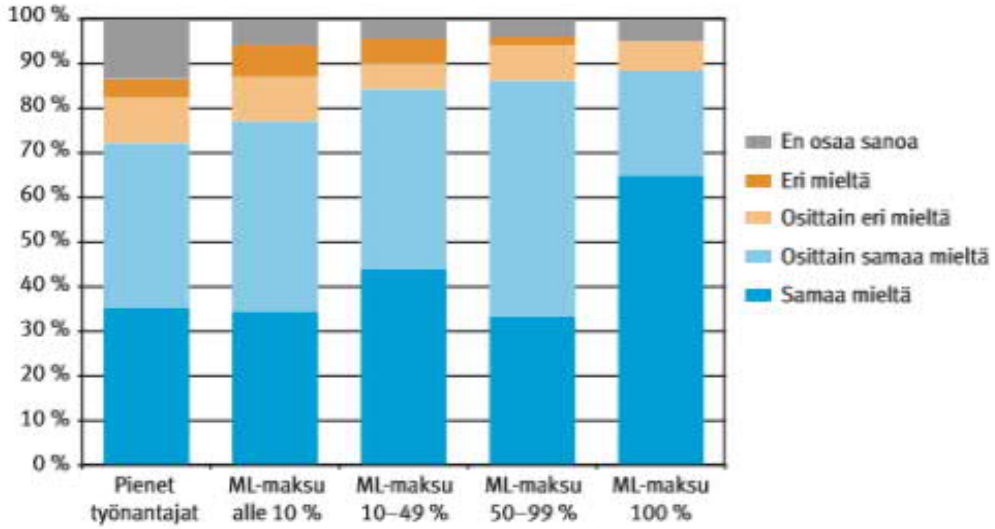

Maksuluokkamallin piirissä olevien työnantajien eroja vastauksissa testattiin χ^2-testin avulla ($p=0{,}0077$). χ^2-testissä "Osittain eri mieltä" ja "Eri mieltä" -vastaukset on yhdistetty.

Kuvio 6.8a.

Työnantajien vastaukset kysymykseen "Onko työkyvyttömyyseläkkeiden rahoitustavalla (maksuluokkamallilla) ollut vaikutusta oman yrityksenne rekrytointeihin?" (vastanneita 749).

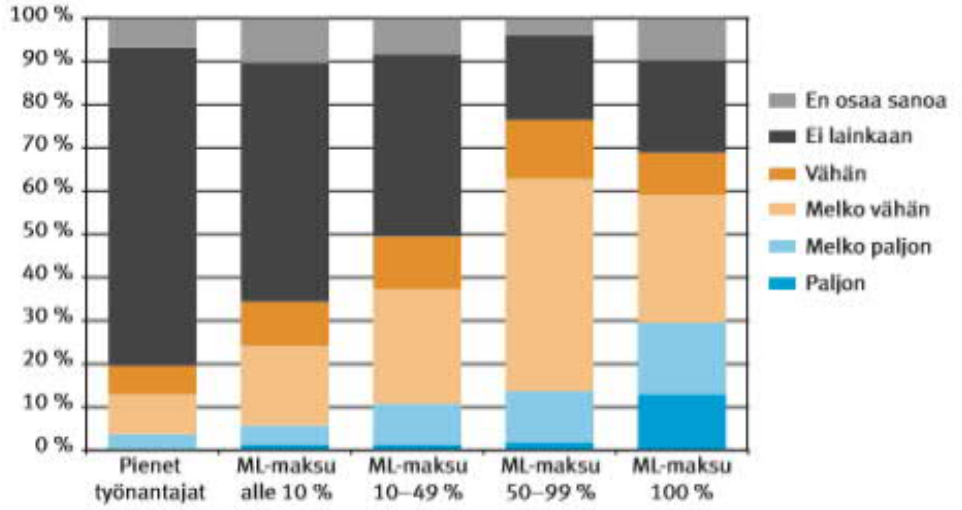

Maksuluokkamallin piirissä olevien työnantajien eroja vastauksissa testattiin χ^2-testin avulla ($p<0{,}0001$). χ^2-testissä "Paljon" ja "Melko paljon" -vastaukset on yhdistetty niiden vähäisyyden vuoksi.

Vaikutus irtisanomisiin ETK:n tutkimuksen mukaan

Kuvio 6.7.

Työnantajien näkemykset väitteestä "Irtisanomistilanteissa yritykset irtisanovat henkilöitä, joilla on kohonnut työkyvyttömyysriski" (vastanneita 745).

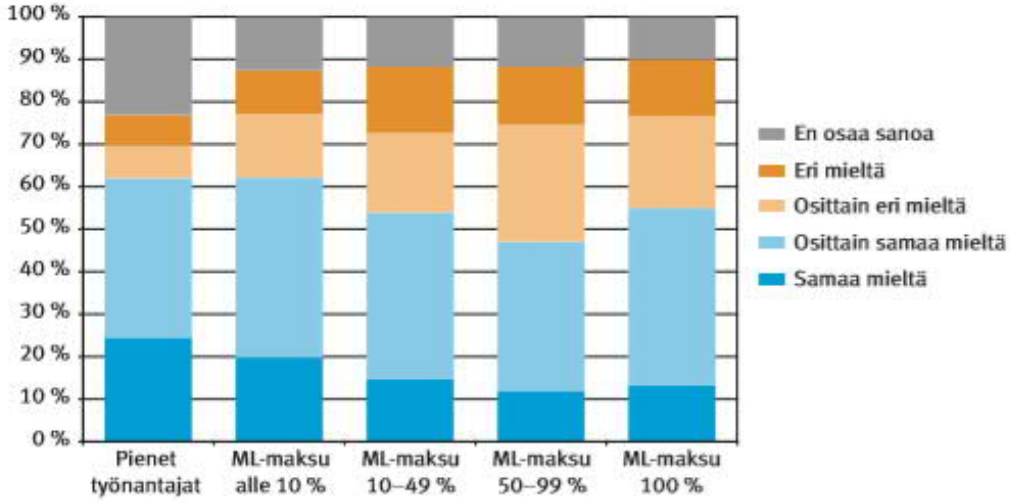

Maksuluokkamallin piirissä olevien työnantajien eroja vastauksissa testattiin χ^2-testin avulla ($p=0,5835$).

Kuvio 6.10a.

Työnantajien vastaukset kysymykseen "Onko työkyvyttömyyseläkkeiden rahoitustavalla (maksuluokkamallilla) ollut vaikutusta oman yrityksenne irtisanomisiin?" (vastanneita 748).

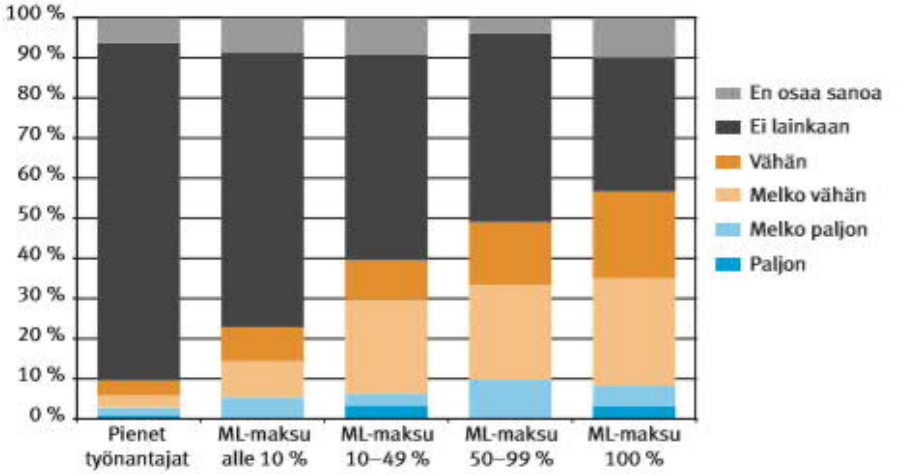

Maksuluokkamallin piirissä olevien työnantajien eroja vastauksissa testattiin χ^2-testin avulla ($p<0,0001$). χ^2-testissä "Paljon" ja "Melko paljon" -vastaukset on yhdistetty niiden vähäisyyden vuoksi.

Arvio nykymallista

- vahvuuksia
  - kannustaa suuria työnantajia työkyvyn tukemiseen
  - aiheuttamisperiaate korostuu
  - yksittäiset työkyvyttömyyseläkkeet eivät vaaranna pienen yrityksen taloutta
  - yritysten kasvulle ei kynnyksiä
- heikkouksia
  - nostaa työkykyongelmaisten ja ikääntyneiden työllistymiskynnystä
  - alentaa työkykyongelmaisten ja ikääntyneiden irtisanomiskynnystä
  - johtaa joissakin tilanteissa kohtuuttomuuksiin
  - omavastuun koskee käytännössä alle puolta työnantajista työntekijöiden lukumäärällä mitattuna => vaikutus isossa kuvassa?
  - monimutkainen ja siksi vaikeasti ymmärrettävä
  - väitetään johtavan kilpailunvääristymiin (yritysrakennejärjestelyt)

Ehdotus maksuluokkamallin korjaamiseksi (ikäsyrjintä ja kohtuuttomuus)

- Työnantajien yhteiselle vastuulle siirretään seuraavien työkyvyttömyyseläkkeiden rahoitusvastuu
  - Työntekijä aloittanut uudessa työsuhteessa uuteen työnantajaan varttuneena
  - Työntekijällä objektiivisesti todettu selvästi kohonnut työkyvyttömyysriski ennen työsuhteen alkua
  - Työntekijän työsuhde kestänyt vain vähän aikaa ennen työkyvyttömyyden alkamista
  - Työsuhde päättymisen ja työkyvyttömyyden alkamisen välillä pitkä(hkö) aika
  - Kun työkyvyttömyyden aiheuttaa jokin eräistä vakavista ei-työperäisistä sairauksista

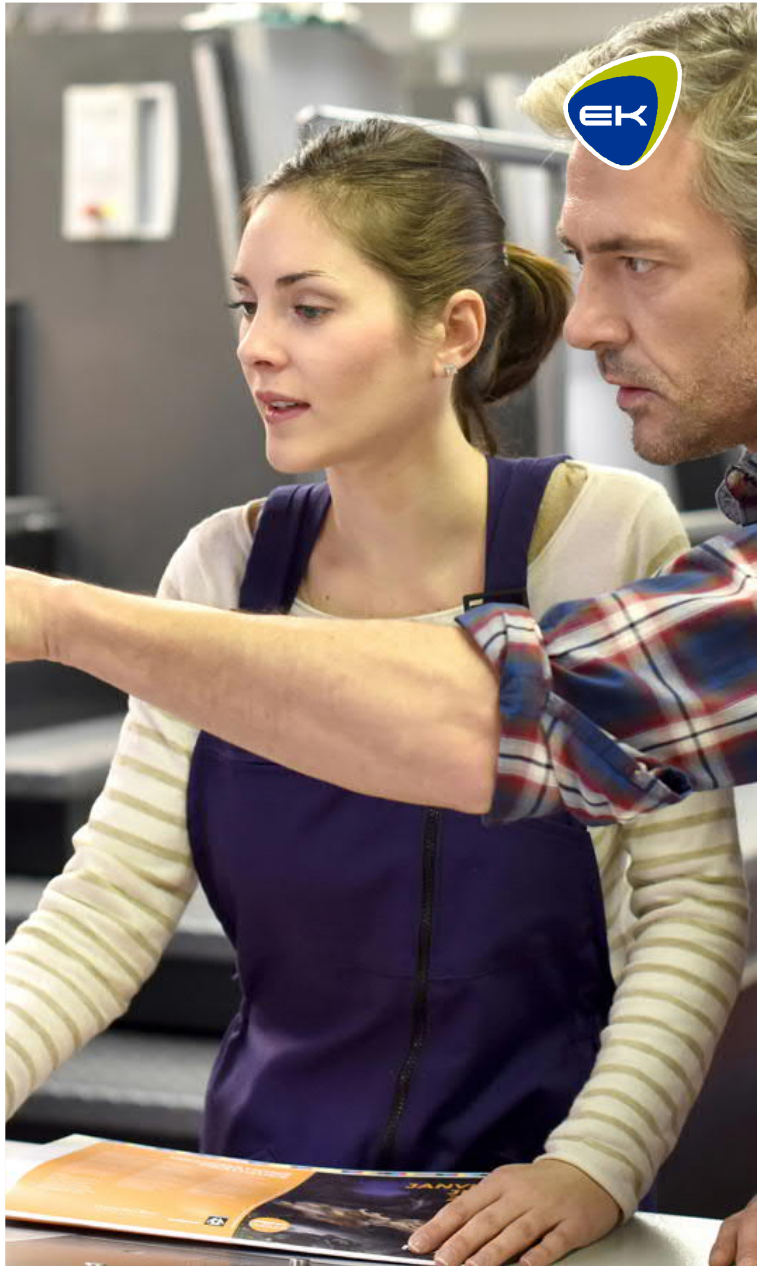

Sairaudet, joihin työnantaja ei voi kohtuudella tai ollenkaan vaikuttaa - esimerkkilista

- Vaikeat ei-työperäiset syövät
- Vaikeat vapaa-ajan tapaturmat
- Dementia/muistisairaudet
- Vaikea-asteinen skitsofrenia, muu vaikea harhaluuloisuushäiriö
- Vaikea-asteinen keskushermoston tulehdussairaus
- Vaikea-asteinen Parkinsonin tauti
- Vaikea-asteinen aivoinfarktin tai aivoverenvuodon jälkitila
- Vaikea-asteinen sydäninfarktin jälkitila
- Vaikea-asteinen ei-työperäinen keuhkoahtaumasairaus
- Vaikea-asteinen ei-työperäinen ihosairaus (esim. psoriasis)
- Vaikea-asteinen ei-työperäinen munuaissairaus

Win-win-(small loose)

- Kyse siis työnantajien välisestä työkyvyttömyyseläkkeiden rahoitusvastuun jakamisesta siten, että työnantajien yhteiselle vastuulle siirretään nykyistä suurempi osa työkyvyttömyyseläkkeistä
- Ei näin ollen vaikuta välittömästi mitenkään vakuutettujen oikeuksiin ja velvollisuuksiin
- Välillisesti pitäisi kaiken järjen mukaan parantaa työkykyongelmaisten ja ikääntyneiden asemaa
- Eläkeyhtiöille lisätöitä

